

Sygn. akt II Ca1214/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Andrzej Mikołajewski

Protokolant: Mariusz Howiecki

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2018 roku w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa S. L.

przeciwko M. N.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 20 czerwca 2017 roku, sygn. akt (...)

uchyla zaskarżony wyrok w całości, znosi postępowanie w zakresie rozprawy z dnia 6 czerwca 2017 roku i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu Lublin-Zachód w Lublinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 1214/17

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 22 grudnia 2016 roku powód S. L. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanej M. N. kwoty 5 000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 28 lipca 2016 roku do dnia zapłaty, tytułem zwrotu uiszczonej części wynagrodzenia z umowy o dzieło, co do której powód uchylił się od skutków prawnych swego oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu.

*

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2017 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie:

I. oddalił powództwo;

II. zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 917 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód S. L. prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) z siedzibą w Z.. W dniu 24 kwietnia 2016 roku powód jako zamawiający zaś pozwana M. N. jako wykonawca zawarli umowę o dzieło, na mocy której pozwana zobowiązała się wykonać dla zamawiającego dzieło polegające na napisaniu projektu o dotację Unii Europejskiej w ramach działań na lata 2014-2020. W celu wykonania dzieła zamawiający wydał wykonawcy narzędzia i materiały: sprawozdania finansowe za lata wymagane, foldery, opisy techniczne urządzeń i ofert, niezbędne do realizacji projektu

w ramach osi priorytetowej na lata 2014 – 2020. Wykonawca po zakończeniu dzieła zobowiązał się do przedstawienia sporządzonego projektu na dofinansowanie w ramach dotacji z Unii na lata 2014 – 2020, dotyczącego zakupu środków trwałych, celowego wyposażenia i innowacyjności firmy (...). Rozpoczęcie wykonania dzieła ustalono na 24 kwietnia 2016 roku, a zakończenie i dostarczenie dzieła zamawiającemu – do dnia ogłoszenia naboru wniosków w ramach dotacji na lata 2014 – 2020. Wynagrodzenie za wykonanie dzieła ustalono na 5 % wartości projektu. Wartość projektu stanowiła kwotę 300 000 zł. Wynagrodzenie miało być płatne w dwóch transzach, pierwsza transza w dniu rozpoczęcia dzieła, tj. w dniu 24 kwietnia 2016 roku w wysokości 5 000 zł, druga transza w wysokości 10 000 zł, przy czym rozliczenie końcowe miało nastąpić po złożeniu projektu.

Najbliższy termin ogłoszenia naborów dotacyjnych dla przedsiębiorców był zaplanowany na drugie półrocze 2016 roku.

W dniu 25 kwietnia 2016 roku powód S. L. jako zamawiający i pozwana M. N. jako wykonawca zawarli umowę o dzieło, przedmiotem której było prowadzenie przez pozwaną dokumentów księgowych i kadrowych, dotyczących działalności gospodarczej zamawiającego w okresie od 22 marca 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku.

W dniu 19 lipca 2016 roku M. G. – inspektor Urzędu Skarbowego w Ł. sporządziła protokół w zakresie sprawdzenia poprawności rozliczenia podatku od towarów i usług oraz zasadności dokonania zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym w terminie 25 dni, wykazanej w deklaracji VAT 7 za maj 2016 roku przez S. L.. W toku czynności sprawdzających ustaliła, iż powód prowadził działalność gospodarczą od 20 kwietnia 2016 roku w zakresie robót budowlanych i był zarejestrowany jako czynny podatnik VAT. W okresie objętym czynnościami powód wystawił 3 faktury dokumentujące wykonanie usług budowlanych na rzecz osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej, przy czym odnośnie faktury nr (...) z dnia 2 maja 2016 roku, na podstawie wyjaśnień powoda, inspektor stwierdziła, iż obowiązek podatkowy powstał w maju 2016 roku, w fakturze nr (...) powód, jako podatnik, błędnie określił stawkę podatku, zaś w przypadku faktury nr (...) uznała, iż powód, jako podatnik, zobowiązany był do wykazania podatku należnego od nabycia w miesiącu, w którym powstał obowiązek podatkowy, czyli w maju 2016 roku. Kwota objęta fakturą nie została wykazana w ewidencjach prowadzonych dla potrzeb VAT ani w złożonej deklaracji VAT 7, co wskazuje, iż powód zaniżył wartość podatku należnego w miesiącu maju 2016 roku o kwotę 1 006,69 zł. W złożonej korekcie deklaracji powód wykazał podstawę opodatkowania w wysokości 4 377 zł oraz podatek należny 1 007 zł od dostawy towarów. Powód zawyżył wartość podstawy opodatkowania podatku należnego o kwotę 4 377 zł. W kwietniu 2016 roku powód dokonał zakupu udokumentowanego fakturą VAT (...). Na fakturze wskazał stawkę podatku oraz rozliczył podatek. Zaniżył wartość podatku należnego o kwotę 759,15 zł oraz zawyżył wartość podatku naliczonego o kwotę 617,19 zł. Inspektor stwierdziła ponadto, iż ewidencja przebiegu pojazdu dla celów VAT nie spełniała warunków określonych w ustawie o VAT, tym samym powodowi nie przysługiwało pełne odliczenie podatku naliczonego z faktur dokumentujących zakupy związane z samochodem. Z uwagi na wskazane nieprawidłowości, powód, jako podatnik, zobowiązany został do wystawienia korekty do faktury sprzedaży nr (...) oraz złożenia korekty deklaracji VAT 7 za kwiecień oraz maj 2016 roku do dnia 1 sierpnia 2016 roku.

W piśmie z dnia 27 lipca 2016 roku, skierowanym do pozwanej, powód na podstawie art. 84 k.c. złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu w dniu 24 kwietnia 2016 roku co do zlecenia opracowania projektu o dotację Unii Europejskiej w ramach działań na lata 2014 – 2020. W uzasadnieniu wyjaśnił, iż w chwili podpisywania umowy działał w mylnym przekonaniu, iż przyjmujący zlecenie posiada umiejętności i kwalifikacje do wykonania zleconego dzieła i podpisał umowę z osobą prowadzącą działalność w tym zakresie. Został wprowadzony w błąd z uwagi na to, że przyjmujący zlecenie zapewnił zlecającego, iż jest doświadczoną księgową i prowadzi działalność gospodarczą, świadcząc usługi księgowo-kadrowe (biuro rachunkowe), tj. posiada umiejętności i kwalifikacje do prowadzenia księgowości do opracowywania tego rodzaju projektów. W krótkim czasie okazało się, że przyjmujący zlecenie nie prowadzi żadnej działalności gospodarczej w tym przedmiocie i nie posiada żadnego doświadczenia, a wszystkie wypełnione dokumenty (deklaracje) posiadają istotne błędy, świadczące o braku kwalifikacji.

Pismem z dnia 27 lipca 2016 roku powód wezwał pozwaną do natychmiastowego zwrotu kwoty 5 000 zł przekazanej jej tytułem pierwszej transzy za opracowanie projektu o dotację z Unii Europejskiej, wyjaśniając, iż złożenie oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli w postaci podpisania umowy o dzieło w zakresie opracowania projektu na dotację skutkuje wygaśnięciem wszelkich konsekwencji prawnych związanych z zawarciem umowy i to z mocą wsteczną. Pismo dotarło do pozwanej w dniu 28 lipca 2016 roku.

Pozwana z zawodu jest technikiem ekonomistą. Ukończyła kurs dla kandydatów na doradców podatkowych. Ukończyła szkolenie „Specjalista ds. funduszy unijnych 2014 – 2020”. Jest (...) Stowarzyszenia (...) w Polsce. W okresie od 25 lipca 2016 roku do 24 grudnia 2016 roku odbyła staż na stanowisku specjalisty do spraw funduszy unijnych w firmie prowadzonej przez W. K.. W okresie od 3 lipca 2016 roku do 30 września 2006 roku była zatrudniona na stanowisku księgowej w Towarzystwie Budownictwa (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w L.. W okresie od 2 maja 2007 roku do 31 marca 2008 roku była zatrudniona jako główna księgowa w Hurtowni (...) (...).

Sąd Rejonowy wskazał, na podstawie jakich dowodów ustalił powyższy stan faktyczny.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał powództwo za niezasadne.

Sąd Rejonowy podniósł, że strony łączyła umowa o dzieło uregulowana w art. 627 k.c., której przedmiotem było wykonanie przez pozwaną dokumentacji projektowej o dotację z Unii Europejskiej w ramach działań na lata 2014 – 2020.

Powód dochodził od pozwanej zwrotu kwoty 5 000 zł, którą przekazał jej tytułem częściowego wynagrodzenia za wykonanie dzieła, podnosząc, iż przez trzy miesiące od podpisania umowy pozwana nie podjęła żadnych działań i nie wykonała żadnych zleconych jej umową czynności oraz z uwagi na to, że nie posiada kwalifikacji do wykonania zleconego dzieła.

Pismem z dnia 27 lipca 2016 roku powód złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu.

Możliwość uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli, na które powołuje się powód, przewidziana jest w art. 84 § 1 i § 2 k.c., zgodnie z którym w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej. Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny).

Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że powód w żaden sposób nie wykazał, by zaktualizowały się przesłanki uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu, przy czym, stosownie do art. 6 k.c., to na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia faktów, z których wywodził korzystne dla siebie skutki prawne.

Strony zawarły umowę, której treścią było zobowiązanie pozwanej do sporządzenia projektu o dotację z Unii Europejskiej w ramach działań na lata 2014 – 2020 za wynagrodzeniem i tak określonego zadania podjęła się pozwana, uwzględniając posiadane przez siebie kwalifikacje i umiejętności. Treść umowy dotyczyła wyłącznie wzajemnych obowiązków stron, których niewykonanie lub wykonanie wadliwe rodziłoby skutki przewidziane w Kodeksie cywilnym i nie zawierała żadnych postanowień odnoszących się do osoby wykonawcy, w szczególności nie nakładała na wykonawcę umowy wymogów co do doświadczenia, czy prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie rachunkowości, zapewnień w powyższym zakresie nie złożyła też w treści umowy przyjmująca zlecenie. Wykonawcą umowy była osoba fizyczna – M. N., nie zaś podmiot gospodarczy, którego przedmiotem działalności było prowadzenie księgowości. Powód nie udowodnił w żaden sposób, że pozwana przed zawarciem umowy gwarantowała, iż prowadzi biuro rachunkowe, nie udowodnił też, że powyższa okoliczność stanowiła warunek sine qua non zawarcia umowy z dnia 24 kwietnia 2016 roku, nie wykazał ponadto, że pozwana nie posiada umiejętności i kwalifikacji

do wykonania zleconego dzieła. Tak sformułowanym twierdzeniom pozwana zaprzeczyła, wykazując posiadane kwalifikacje.

Powołując się na błąd jako wadę oświadczenia woli powód powinien był wykazać, że zawierając sporną umowę pozostawał w błędnym przekonaniu co do istniejącego stanu rzeczy, zaś błąd ten był istotny oraz dotyczył treści kwestionowanej czynności prawnej. Jeżeli powód powoływał się na okoliczności dotyczące osoby samej pozwanej, a ściślej – okoliczności związane z niekompetencją pozwanej – powinien był przedłożyć stosowne dowody na tę okoliczność, czego nie uczynił. Za niewystarczający uznać należy protokół sporządzony przez pracownika Urzędu Skarbowego w Ł., odzwierciedlający wnioski kontroli skarbowej w zakresie sprawdzenia poprawności rozliczenia podatku od towarów i usług oraz zasadności dokonania zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym wykazanej w deklaracji VAT 7 za maj 2016 roku. Protokół ten wpływał na ocenę pracy pozwanej wynikającej z innej umowy, dotyczącej innego zakresu.

Szczególnie podkreślić należy, że błąd, na który powoływał się powód, nie dotyczył stricte treści czynności prawnej, lecz miał jedynie związek z osobą pozwanej. Stanowił on mylne wyobrażenie powoda o prowadzeniu przez pozwaną działalności gospodarczej w zakresie rachunkowości. Okoliczność ta nie wpisuje się w definicję błędu istotnego, a tylko taki błąd pozwala na uchylenie się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli.

Drugą przesłanką, na której oparł się powód, dochodząc roszczenia objętego pozwem, było opóźnienie wykonawcy w wykonaniu dzieła, powód bowiem twierdził, iż przez trzy miesiące od podpisania umowy pozwana nie podjęła żadnych działań i nie wykonała żadnych zleconych umową czynności.

Nie był to jednak błąd istniejący w chwili zawierania umowy. Zgodnie z art. 635 k.c. jeżeli przyjmujący zamówienie opóźnia się rozpoczęciem lub wykończeniem dzieła tak dalece, że nie jest prawdopodobne, żeby zdołał je ukończyć w czasie umówionym, zamawiający może bez wyznaczania terminu dodatkowego od umowy odstąpić jeszcze przed upływem terminu do wykonania dzieła.

Dzieło, do którego wykonania była zobowiązana pozwana, wymagało podjęcia szeregu czynności merytorycznych, w tym zapoznania się z dokumentami udostępnionymi przez Unię Europejską, z uwzględnieniem dyrektywy i ich kryteriów, co stanowiło okoliczność bezsporną. Tym samym rację przyznać należy pozwanej, iż czasochłonne musiało być przygotowanie merytoryczne do sporządzenia projektu stanowiącego przedmiot umowy, które, według pozwanej, mogło trwać nawet 2 miesiące. Bezsporną okolicznością jest, iż zawarta przez strony umowa nie określała terminu zakończenia dzieła, wskazując jedynie, że dostarczenie dzieła zamawiającemu miało nastąpić do dnia ogłoszenia naboru wniosków w ramach dotacji na lata 2014 – 2020, przy czym najbliższy termin ogłoszenia naborów dotacyjnych dla przedsiębiorców był zaplanowany na drugie półrocze 2016 roku.

Powód nie udowodnił, że zaistniała taka zwłoka w wykonaniu dzieła, która uprawdopodobniała to, iż dzieło nie zostanie ukończone w czasie umówionym. Przeświadczenie powoda nie znalazło potwierdzenia w jakimkolwiek dowodzie.

Ponadto powód nie złożył oświadczenia o odstąpieniu od umowy z dnia 24 kwietnia 2016 roku, ani nie powoływał się w toku procesu na treść art. 635 k.c. Czyni to zbędnym analizowanie, czy pozwana prawidłowo wykonywała przedmiotowe dzieło.

Z tych względów Sąd Rejonowy oddalił powództwo, a na podstawie art. 98 k.p.c. orzekł o kosztach procesu, zasądzając od powoda na rzecz pozwanej koszty, na które złożyły się: wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej – adwokata w stawce wynikającej z § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (tj. Dz. U. z 2016 roku, poz. 1668)1 oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa.

*

Apelację od tego wyroku wniósł powód S. L., zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości.

Powód zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez pozbawienie powoda możliwości obrony swych praw przez nieuwzględnienie wniosku pełnomocnika powoda o odroczenie rozprawy mimo usprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawie, a co za tym idzie braku możliwości czynnego udziału w procesie, co w konsekwencji skutkowało nieważnością postępowania, a także naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, uchybienie zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, a także wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności obdarzenie wiarą i dokonanie ustaleń faktycznych jedynie na podstawie zeznań pozwanej w zakresie jej kwalifikacji i umiejętności do wykonania zleconego dzieła oraz rzekomo wykonanych czynności.

Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna o tyle, o ile istotnie Sąd Rejonowy orzekł w warunkach nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.) i zaskarżony wyrok należało uchylić w całości, znieść postępowanie w zakresie rozprawy z dnia 6 czerwca 2017 roku i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej (art. 386 § 2 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c.).

Przed rozprawą w dniu 6 czerwca 2017 roku do Sądu Rejonowego wpłynął faksem wniosek o odroczenie rozprawy. W nagłówku tego pisma znajdowały się dane pełnomocnika powoda, przy czym podpis na oryginale pisma pochodził od aplikanta adwokackiego. We wniosku wskazano, że niestawiennictwo pełnomocnika powoda jest spowodowane odbytym zabiegiem operacyjnym, a z uwagi na obciążenie zawodowe kolegów nie miał on możliwości ustanowienia substytutu. Faksem nadesłano również zaświadczenie lekarza sądowego, z którego treści wynikała niezdolność pełnomocnika do stawiania się w sprawie II K 572/17 i innych w okresie od 22 maja do 20 czerwca 2017 roku (k. 47-48).

Sąd Rejonowy na rozprawie w dniu 6 czerwca 2017 roku miał wiedzę o tym piśmie (k. 51), jednakże nie podjął żadnych czynności w tym przedmiocie, chociażby zmierzających do usunięcia braków formalnych tego pisma poprzez jego podpisanie przez pełnomocnika powoda, nie weryfikował także treści zawartych w tym piśmie.

Na rozprawę w dniu 6 czerwca 2017 roku stawiała się wyłącznie pozwana z pełnomocnikiem, była to pierwsza i ostatnia rozprawa w tej sprawie. Po jej zamknięciu ogłoszenie wyroku zostało odroczone do dnia 20 czerwca 2017 roku.

W dniu 5 czerwca 2017 roku do biura podawczego Sądu Rejonowego wpłynął oryginał pisma nadesłanego faksem, dołączony do akt sprawy po rozprawie w dniu 6 czerwca 2017 roku, przy czym nie złożono upoważnienia aplikanta adwokackiego do podpisania tego pisma za pełnomocnika powoda, zaś zaświadczenie lekarza sądowego zostało złożone w kserokopii.

Sąd Rejonowy ponownie nie podjął żadnych czynności w przedmiocie tego pisma, chociażby zmierzających do usunięcia braku upoważnienia aplikanta adwokackiego i zweryfikowania wiarygodności złożonego w kserokopii zaświadczenia lekarza sądowego, a w dniu 20 czerwca 2017 roku ogłosił wyrok w sprawie.

W ocenie Sądu Okręgowego, niezależnie od tego, że pismo złożone z upoważnienia pełnomocnika powoda było obciążone brakiem w postaci braku dokumentu umocowania aplikanta adwokackiego do zastąpienia adwokata i podpisania pisma, zaś samo zaświadczenie lekarza sądowego było złożone w kserokopii, Sąd Rejonowy, mając na uwadze treść art. 214 § 1 k.p.c. i art. 214¹ § k.p.c., nie powinien bez usunięcia tych braków, a przynajmniej bez weryfikacji wiarygodności zaświadczenia lekarza sądowego, przeprowadzać rozprawy w dniu 6 czerwca 2017 roku i wyrokować w sprawie. Usprawiedliwione niestawiennictwo pełnomocnika powoda, potwierdzone zaświadczeniem lekarza sądowego, obligowało bowiem Sąd pierwszej instancji do odroczenia rozprawy.

Podkreślić należy, że w rozprawie w dniu 6 czerwca 2017 roku nie brał udziału ani powód, ani jego pełnomocnik, była to jedyna rozprawa w sprawie, po której zapadł niekorzystny dla powoda wyrok. Tym samym wskazane wyżej

uchybiecie Sądowi pierwszej instancji należało uznać za skutkujące pozbawieniem powoda możliwości obrony swych praw, tj. obligatoryjną przesłankę uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wobec powyższego zbędne jest odnoszenie się przez Sąd Odwoławczy do drugiego zarzutu apelacji, jak też przedwczesna byłaby ocena przez Sąd drugiej instancji stanu faktycznego sprawy i zasadności materialnoprawnej roszczenia powoda.

Z tych względów na podstawie wyżej powołanych przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

1 Właściwie: § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1800, ze zm.).